

Κεφάλαιο I

Εισαγωγή: Μετανάστες στην Ελλάδα

Θεοδώρα Καραμανλή

Η μετανάστευση είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο, μια ανθρώπινη κατάσταση που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ιστορικής εμπειρίας και του πολιτισμού των λαών σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Παλαιότερα, η μετακίνηση των πληθυσμών γινόταν μετά από πολέμους και φυσικές καταστροφές. Σήμερα, αποτελεί πια βασικό συστατικό της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, αφού τα κίνητρα της μετακίνησης σε άλλες χώρες είναι, για τη μεγάλη πλειονότητα των μεταναστών, οικονομικά.

Είναι αξιοσημείωτο ότι τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η θεωρία της μετανάστευσης αποτελεί ένα αναπτυσσόμενο κομμάτι των οικονομικών. Μελέτες (Sjaastad,1962; Borjas,1989)¹ βλέπουν τη μετανάστευση σαν μια επένδυση, στην οποία το εισόδημα που αποκτάται μαζί με άλλα οφέλη, όπως δημιουργία αποθέματος ανθρώπινου κεφαλαίου, θα πρέπει τουλάχιστον να υπερβαίνουν τα κόστη για να δικαιώνουν την μετακίνηση.

Η νέα θεωρία της μετανάστευσης που θεμελιώνεται από τον Borjas(1994,1995,1996)², δίνει έμφαση στις αναδιανεμητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης στο εσωτερικό μιας χώρας. Έτσι η είσοδος ανειδίκευτων ή χαμηλής ειδίκευσης μεταναστών μπορεί να αυξήσει το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν εισόδημα ενώ παράλληλα να χειροτερεύει η θέση κάποιων ντόπιων. Η αύξηση της προσφοράς εργασίας, αυξάνει τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας με πτώση των μισθών. Οι επιχειρήσεις όμως που παράγουν τώρα με χαμηλότερο κόστος, ωφελούνται. Οι καταναλωτές ωφελούνται επίσης επειδή το επίπεδο τιμών αν δεν μειώνεται, παραμένει σταθερό. Συμπερασματικά, η πίτα μεγαλώνει αλλά οι ντόπιοι ανειδίκευτοι εργαζόμενοι γίνονται φτωχότεροι ενώ αυτοί που χρησιμοποιούν τους μετανάστες και οι καταναλωτές πλουσιότεροι.

¹ G.J.Borjas, 1989, *International Migration Review*, “Economic Theory and International Migration”,vol.23.3

² G.J.Borjas, 1994, *Journal of Economic Literature*, “The economic of Immigration”, vol.32.4

G.J.Borjas, 1995, *The Journal of Economic Perspectives*, “The economic Benefits from Immigration”, vol.9.2

G.J.Borjas, 1996, *The Atlantic Monthly*, “The New Economics of Immigrants”

Στην Ελλάδα, η μετανάστευση κορυφώνεται κατά την περίοδο 1990-2000. Τη δεκαετία αυτή, τα οικονομικά μεγέθη της Ελλάδας συγκλίνουν προς αυτά των Ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και η αναβάθμιση του οικονομικού της ρόλου στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων συντελούν στο να μετατραπεί από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Επιπλέον η ελληνική βιομηχανία για να ανταπεξέλθει στον διεθνή ανταγωνισμό, ζητά φτηνά εργατικά χέρια.

Τα αίτια της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθούν τόσο στις χώρες αποστολής όσο και στις χώρες υποδοχής των μεταναστών. Οι λόγοι που διαλέγουν την Ελλάδα σαν χώρα προορισμού τους συνοψίζονται ως εξής:

- Είναι η μοναδική βαλκανική χώρα, μέλος της Ε.Ε., γεγονός που εξασφαλίζει ένα σταθερό οικονομικό περιβάλλον.
- Σε αντίθεση με τα υπόλοιπα Βαλκάνια όπου παρατηρούνται σποραδικές εξάρσεις εθνικισμών και συγκρούσεις, η Ελλάδα απολαμβάνει ένα σταθερό πολιτικό περιβάλλον.
- Έχει χερσαία σύνορα με τις γείτονες χώρες από όπου δέχεται και τους περισσότερους μετανάστες
- Είναι η χώρα που προωθεί τη συνεργασία με τις Βαλκανικές χώρες σε οικονομικό και πολιτισμικό επίπεδο.
- Οι συνθήκες διαβίωσης είναι πολύ καλύτερες από ότι στην πατρίδα τους και η πιθανότητα εύρεσης εργασίας μεγάλη.
- Οι μικρής κλίμακας οικογενειακές επιχειρήσεις για να επιβιώσουν στον ανταγωνισμό χρειάζονται φτηνά εργατικά χέρια ανειδίκευτων ή ημειδίκευμένων εργατών. Οι μετανάστες, παράνομοι στην αρχή και νόμιμοι οι περισσότεροι εκ των υστέρων, αποτέλεσαν την άριστη λύση.

Στην αρχή της δεκαετίας του '90 οι περισσότεροι μετανάστες μπαίνουν στην Ελλάδα παράνομα. Στα πλαίσια της μεταναστευτικής πολιτικής ψηφίζονται νέοι νόμοι.³ Ο αριθμός των μεταναστών που νομιμοποιούνται, συνεχώς αυξάνεται. Η νομιμοποίηση των παράνομων αναμένεται να οδηγήσει προς εξίσωση των μισθών και του κόστους πρόσληψης με τα αντίστοιχα των

³ Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, «Αλλοδαποί και Ομογενείς, όψεις Δικαίου και Πολιτικής», Κεφάλαιο II της παρούσας εργασίας.

Ελλήνων. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της «φθηνής επιδότησης» προς την ελληνική οικονομία (Τα Νέα)⁴.

Σήμερα, πολλά έχουν αλλάξει. Η χώρα μας εξακολουθεί να δέχεται μεταναστευτικές ροές αλλά σε μικρότερο βαθμό. Ο θεσμός των προσκεκλημένων ή εποχικών εργατών κερδίζει συνεχώς έδαφος. Το κεφάλαιο «μετανάστες» αντιμετωπίζεται πια διαφορετικά, τόσο από το Κράτος όσο και από τους πολίτες. Αναμφισβήτητα, οι αλλαγές οι οποίες επήλθαν στην Ελλάδα από τη μετανάστευση είναι πολλές και το σημαντικότερο συνέβησαν ραγδαία. Η σύνθεση του πληθυσμού και το μέγεθός του έχουν αλλάξει. Οι βραχυχρόνιες επιδράσεις που έγιναν αντικείμενο μελέτης, αφορούν την οικονομία, αλλά και την καθημερινή μας ζωή. Οι μακροχρόνιες επιπτώσεις δεν έχουν ακόμη εκ των πραγμάτων μετρηθεί.

Ένα σημαντικό ζήτημα είναι ότι ο υπολογισμός του αριθμού των μεταναστών δεν είναι εύκολη υπόθεση. Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού παράνομων μεταναστών, η μεγάλη κινητικότητά τους μέσα στην Ελλάδα και ο εποχικός χαρακτήρας της μετανάστευσης δυσχεραίνουν την προσπάθεια αυτή. Από την άλλη, διοικητικές αδυναμίες, έλλειψη ομοφωνίας ως προς το ποιος χαρακτηρίζεται «μετανάστης», «πολιτικός πρόσφυγας», «λαθρομετανάστης», «παλινοστών», δημιουργούν προβλήματα, κατά τον κ. Πετρινώτη, στην αξιόπιστη μέτρηση του αριθμού των μεταναστών. Έτσι παρουσιάζονται διαφορές στην εκτίμηση που οφείλονται σε διαφορετικούς τρόπους εκτίμησης αλλά και στο ότι ο αριθμός τους συνεχώς μεταβάλλεται. Ακόμη δυσκολότερη είναι η εκτίμηση και η έρευνα της παράνομης μετανάστευσης. Είναι δύσκολη η συλλογή πληροφοριών, δεν γνωρίζουμε την έκταση της ειδικεύσής τους, τις ακριβείς αμοιβές τους σε σχέση με τους νόμιμους και τους τομείς στους οποίους απασχολούνται (Jahn and Straubhaar, 1998)⁵. Σε 900.000, εκ των οποίων οι 797.093 είναι δηλωμένοι και νόμιμοι και οι υπόλοιποι 100.000 παράνομοι, υπολογίζονται οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα το 2001 από το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο, ενώ σε 1.150.000 υπολογίζονται για το 2005

⁴ Τα Νέα, 18-11-2000, «ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ, 'σωσίβιο' για την οικονομία», Δημητράκης Σπ.

⁵ Jahn and Straubhaar, 1998, *South European Society and Politics*, "A Survey of the Economics of Illegal Migration", vol.3.3

από τον Martin Baldwin-Edwards⁶. Συγκριτικά, το 1991 οι εγγεγραμμένοι δεν ξεπερνούσαν τα 167.276 άτομα. Πρόκειται επομένως για μια αλματώδη αύξηση των μεταναστών που διαμένουν στην Ελλάδα.

Ως προς τη χώρα προέλευσης, οι περισσότεροι μετανάστες στην Ελλάδα προέρχονται από τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και των οικονομιών των χωρών που ακολούθησε, αποτέλεσε την κυριότερη αιτία για μετανάστευση. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, στην Ελλάδα ζουν νόμιμα 762.191 μετανάστες από τους οποίους οι 438.036 είναι Αλβανοί., 35.104 είναι Βούλγαροι, 22.874 Γεωργιανοί, 21.994 Ρουμάνοι. Εποχιακά, ξεπερνούν το 1.000.000. Σε πρώτη φάση, οι περισσότεροι από αυτούς έρχονται για ένα καλύτερο μέλλον, αναζητούν καλύτερες συνθήκες εργασίας. Σε δεύτερη φάση έρχονται για να επανενωθούν με τις οικογένειές τους (99.968 μετανάστες από τους 762.191). Οι 20.787 έρχονται στη χώρα μας για σπουδές, οι 9.980 αναζητούν άσυλο, ενώ οι 2.368 χαρακτηρίζονται ως πολιτικοί πρόσφυγες.

Από την άλλη πλευρά, το δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης που αντιμετωπίζουν όλες οι ανεπτυγμένες χώρες τις κάνουν πιο ελαστικές στο να δέχονται μετανάστες. Το 1985 ο μισός περίπου πληθυσμός σε χώρες όπως η Αλγερία, η Συρία και η Ιορδανία ήταν ηλικίας 0-15 ετών ενώ το 15% του πληθυσμού της Γαλλίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας, της Ισπανίας ήταν πάνω από 65 ετών.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat), το 2000 η καθαρή αύξηση του πληθυσμού των «15» ήταν 343.000 άτομα (όσο αυξήθηκε ο πληθυσμός της Ινδίας την πρώτη εβδομάδα του 2001) σε συνολικό πληθυσμό 377,6 εκατ. Η Ελλάδα, η Γερμανία, η Σουηδία και η Ιταλία παρουσίασαν αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού. Η διαφορά βέβαια υπερκαλύπτεται και δίνει θετικό αποτέλεσμα λόγω της εισροής μεταναστών. Το 2000, ο πληθυσμός της Γερμανίας αυξήθηκε 0,12% και η ροή

⁶ Μεσογειακό Παρατηρητήριο Μετανάστευσης (Επιστημονικός Διευθυντής: Martin Baldwin-Edwards), *Στατιστικά Δεδομένα για τους Μετανάστες στην Ελλάδα - αναλυτική μελέτη για τα διαθέσιμα στοιχεία και προτάσεις για τη συμμόρφωση με τα standards της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (μελέτη για λογαριασμό του Ι.ΜΕ.Π.Ο.), Αθήνα 2004.

των μεταναστών 0,24%, της Ιταλίας 0,34% ενώ η ροή 0,35% και της Σουηδίας 0,32% ενώ η ροή 0,26%.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας με την απογραφή του 2000 φαίνεται να είναι 10.939.770 αυξημένος, μέσα σε 10 χρόνια, κατά 6,6% που ισοδυναμεί με 680.000 άτομα. Ο μέσος όρος παιδιών ανά γυναίκα στην Ελλάδα μειώθηκε από 2,57 (1960) σε 1,3 (1999). Οι αλλοδαποί, το 2001, αποτελούν το 7% του συνολικού πληθυσμού από 1,22% που ήταν το 1991, και το 13% του εργατικού δυναμικού. Αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι το 84% των αλλοδαπών είναι ηλικίας 20-44 ετών, έναντι του 37% του ντόπιου ελληνικού πληθυσμού, κατανοούμε πόσο πολύ περιορίζεται το έλλειμμα σ' αυτές τις παραγωγικές ηλικίες. Οι μετανάστες λοιπόν, μεταβάλλουν την ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού και τα δημογραφικά αποτελέσματά της είναι θετικά σε μια κοινωνία που «γερνάει» όπως είναι η ελληνική (Φακιολάς).⁷

Μια διαφορετική άποψη εκφράζει ο κ. Θ. Λιανός: Οι πολιτικές αύξησης του πληθυσμού με την αύξηση των μεταναστών μπορεί στο μέλλον να αποβούν αυτοκαταστροφικές (ΤΟ ΒΗΜΑ).⁸ Πολιτικές θεσμικού χαρακτήρα πρέπει να λύσουν το πρόβλημα της σταθερότητας του πληθυσμού. Η απασχόληση των μεταναστών μπορεί να λύσει βραχυχρόνια το ασφαλιστικό και την υπογεννητικότητα αλλά μήπως πρέπει να λάβουμε υπ' όψη μας την επιβάρυνση που δέχεται το εκπαιδευτικό σύστημα, το σύστημα υγείας και γενικά η κεφαλαιακή υποδομή της χώρας;

Από τις πρώτες επιστημονικά τεκμηριωμένες έρευνες που έγιναν στην Ελλάδα είναι αυτή των Sarris-Zografakis⁹. Χρησιμοποιούν ένα υπόδειγμα γενικής ισορροπίας για να δείξουν ότι η μετανάστευση συνέβαλε στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,5%, σε αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων κατά 0,9% ενώ η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε με πολύ μικρότερο ρυθμό, και ο ΔΤΚ μειώθηκε. Όλα αυτά με την προϋπόθεση ότι η αγορά εργασίας είναι ευέλικτη.

⁷ Ρ. Φακιολάς, 2000, *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, «Δημογραφικές και οικονομικές εξελίξεις. Τα υπέρ και τα κατά της σημερινής κατάστασης», φ11/2000, σελ.42

⁸ ΤΟ ΒΗΜΑ, 16/6/2002, «Ευρώπη: οι μετανάστες αλλάζουν τις ισορροπίες», Ευσταθιάδης Στ.

⁹ Α. Sarris-S.Zografakis, 1999, *Journal of Population Economics*, "A computable general equilibrium assessment of the impact of illegal immigration on the Greek economy" vol.12.1

Αν υποθέσουμε όμως πλήρη και ανελαστική ρύθμιση των αμοιβών (κάτι πιο κοντά στην επίσημη ελληνική πραγματικότητα) τότε αλλάζουν τα αποτελέσματα, δηλαδή μπορεί οι μισθοί να μην υποχωρούν, αυξάνει όμως η ανεργία των ανειδίκευτων εργαζομένων, δεν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, το ΑΕΠ αυξάνει με μικρότερο ρυθμό.

Η περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας συμπορεύεται με την επάρκεια φτηνών εργατικών χεριών. Οι αλλοδαποί αποτελούν μια λύση. Οι παράνομα εργαζόμενοι αλλοδαποί αποτελούν την άριστη λύση. Είναι όμως εφικτό; Μακροχρόνια, η ανειδίκευτη, παράνομη εργασία μπορεί να αποβεί αρνητική για την οικονομία. Ευνοεί βραχυχρόνια μόνο μερικούς κλάδους παραγωγής. Η ανάπτυξη της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και η οικονομική ανάπτυξη απαιτούν ανάπτυξη και εφαρμογή της τεχνολογίας, μεθόδους παραγωγής εντάσεως κεφαλαίου (υλικού και ανθρώπινου) καθώς και καλά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό. Έτσι, μακροχρόνια, η ανειδίκευτη εργασία μπορεί να αποβεί αρνητική για την οικονομία. (Θ. Λιανός).¹⁰

Η πρόσληψη ανειδίκευτων μεταναστών λόγω χαμηλού μισθού από τις επιχειρήσεις, οδηγεί τις τελευταίες σε αναβολή της αντιμετώπισης των διαρθρωτικών τους προβλημάτων. Η εκσυγχρονιστική τους αυτή υστέρηση ανανεώνει τη ζήτηση για φτηνό εργατικό δυναμικό και διατηρεί την παραοικονομία (Ελευθεροτυπία).¹¹ Την ίδια άποψη, ότι η παράνομη απασχόληση υπονομεύει την αγορά εργασίας, συμμαρτίζεται και ο Van den Brink στην Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «σχετικά με την ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική», 20/10/93, έγγραφο Α3-0280/92.

Στη χώρα μας όπως και στις υπόλοιπες χώρες της νότιας Ευρώπης κυριαρχούν στην πληθυσμιακή σύνθεση ομάδες αλλοδαπών ηλικίας 25-44 ετών. Η εικόνα τους έχει αλλάξει πολύ στο διάστημα μιας δεκαπενταετίας. Παρατηρείται μια ανοδική κοινωνική κινητικότητα και αρχίζουν να αποκτούν

¹⁰ Θ.Λιανός, 2001, Οικονομικός Ταχυδρόμος, «Αναζητώντας τη γη της επαγγελίας», φ.44/2001, σελ.38.

¹¹ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 3/9/2003, «Ιδιοποιούνται την παραγωγικότητα και ανεβάζουν τον πληθωρισμό»)

συνήθειες παρόμοιες αυτών των Ελλήνων. Πριν από χρόνια η εικόνα τους ήταν χαρακτηριστική: μαζεμένοι σε κάποια πλατεία ή πεζοδρόμιο ήταν πρόθυμοι να κάνουν κάποια δουλειά προσωρινή (του ποδαριού) με τύχη αβέβαιη και λαχτάρα για μια καλύτερη ζωή. Σήμερα, αυτοί που ζουν στη χώρα μας για κάποια χρόνια, κατάφεραν πολλά. Βλέπουν τα εισοδήματά τους να αυξάνονται, το επίπεδο ζωής τους να βελτιώνεται και να φλερτάρουν το δυτικό τρόπο ζωής.

Στο βιβλίο τους οι Λαμπριανίδης, Λυμπεράκη «Αλβανοί μετανάστες στη Θεσσαλονίκη» (ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, 2000), δίνουν μια εικόνα που διαφέρει από αυτή που προβάλλουν τα ΜΜΕ: ο Αλβανός μετανάστης είναι οικογενειάρχης που έχει τελειώσει τουλάχιστον την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το 30% απέκτησαν εργασιακή εμπειρία στην Ελλάδα, και από ανειδίκευτες θέσεις εργασίας μετακινήθηκαν σε πιο ειδικευμένες. Το 90% έχει πια μια μόνιμη δουλειά. Τα επόμενα χρόνια είναι βέβαιο πως μεγάλο μέρος των «μικρομάγαζων» θα μεταβιβασθεί σε αλλοδαπούς. Έχουν επιχειρηματικό πνεύμα και ικανοί να δουλεύουν πολλές ώρες την ημέρα. Πολλοί είναι αυτοί που στράφηκαν στην οικοδομή όχι σαν μεροκαματιάρηδες αλλά ως εργολάβοι-αφεντικά.

Ας δούμε τι συμβαίνει με τις αποταμιεύσεις τους: Στοιχεία της Εθνικής Τράπεζας αποκαλύπτουν ότι το μέσο οικογενειακό τους εισόδημα είναι 12.000 € όταν οι μισοί Έλληνες φορολογούμενοι δηλώνουν εισόδημα κάτω από το φορολογικό όριο των 10.000 €. Από την ίδια μελέτη προκύπτει ότι το 75% των οικονομικών μεταναστών έχουν τηλέφωνο και το 20% αυτοκίνητο. Το 50% των εισοδημάτων τους εκτιμάται ότι το στέλνουν στις πατρίδες τους.(Ελευθεροτυπία).¹² Το 70% των μεταναστών, έχουν τραπεζικούς αποταμιευτικούς λογαριασμούς με συνολικό ύψος καταθέσεων 3 δις. € που αντιστοιχούν σε 200.000-250.000 τραπεζικούς λογαριασμούς. Η μέση κατάθεση ενός οικονομικού μετανάστη υπολογίζεται στα 12.500€. Ο κ.Αρώνης, γενικός διευθυντής Λιανικής Τραπεζικής της Εθνικής Τράπεζας αναγνωρίζει την αναγκαιότητα εξειδικευμένων τραπεζικών προϊόντων που θα

¹² ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 14.9.2003, «τι κερδίζουν και πως τα ξοδεύουν».

απευθύνονται στους μετανάστες καθώς και την στελέχωση της τράπεζας με υπαλλήλους που θα μπορούν να συνεννοηθούν στη γλώσσα των μεταναστών. Μεγάλο μέρος των εμβασμάτων και αποταμιεύσεων των μεταναστών διοχετεύεται στην αγορά κατοικίας και γης στη χώρα καταγωγής τους. Παρόλο που αυτή η αυξημένη ζήτηση μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση τιμών, τελικά βοηθούν στην ανάπτυξη της χώρας αποστολής (King, 1986).

Είναι αξιοσημείωτο ότι το 9% του ΑΕΠ της Αλβανίας προέρχεται από εμβάσματα που στέλνουν οι Αλβανοί στην πατρίδα τους (ΤΑ ΝΕΑ).¹³ Τα εμβάσματα αποστέλλονται συνήθως με δύο τρόπους: είτε μέσω τραπεζικής συναλλαγής είτε με το λεωφορείο. Έχει υπολογιστεί ότι φεύγουν 850 εκατ. \$ από την Ιταλία και την Ελλάδα για την Αλβανία. Από την Ελλάδα εκτιμάται ότι προέρχονται τα 400 εκατ.\$ που αντιστοιχεί, όπως είπαμε, στο 9% του ΑΕΠ της Αλβανίας.

Οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Αρχίζουν να νοικιάζουν καλύτερα διαμερίσματα σε ορόφους, και όχι σε υπόγεια μεγάλων αστικών κέντρων, και να ζουν λιγότερα άτομα ανά διαμέρισμα. Ενδεικτικό της βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης αποτελεί το γεγονός ότι το 55% των μεταναστών πηγαίνει διακοπές στην Ελλάδα.

Αντί συμπεράσματος

Η ελληνική κοινωνία εξελίσσεται σε πολυεθνική όπως υπήρξαν και εξακολουθούν να είναι οι κοινωνίες των ανεπτυγμένων χωρών αρκετά χρόνια πριν από εμάς. Η χώρα μας αποτελείται πια από ένα σύνθετο και ευμετάβλητο σύνολο ανθρώπων με όλο και περισσότερες ιδιαιτερότητες. Οι μετανάστες είναι πια αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας και θα συνεχίσουν να είναι καθώς τα παιδιά τους μεγαλώνουν στη χώρα μας, μορφώνονται και ασπάζονται τον ελληνικό τρόπο ζωής.

Η μετανάστευση απαιτεί προσεκτικούς και μεθοδευμένους χειρισμούς από την πλευρά της πολιτείας και πρέπει να γίνει κατανοητό το γεγονός ότι δεν

¹³ Τα Νέα, 2.8.2003, «οικονομικοί μετανάστες οι ..καλύτεροι πελάτες», Στεργίου Λ.

αποτελεί απειλή για τη χώρα, αντιθέτως, η ορθή διαχείρισή της μπορεί να δώσει ώθηση στην ελληνική οικονομία. Μπορούμε να μετατρέψουμε τους μετανάστες σε θετική δύναμη της ελληνικής κοινωνίας και σε μοχλό ανάπτυξης. Οι μηχανισμοί διαχείρισης των μεταναστευτικών ρευμάτων πρέπει να βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη γιατί η μετανάστευση αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο και αντικατοπτρίζει τις πρωτοβουλίες του ανθρώπου που συνεχώς εξελίσσονται.

Οι αναδιανεμητικές επιπτώσεις της λαθρομετανάστευσης στην ελληνική οικονομία, η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας και «καθεστώς προσαρμογής», θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη αυτών που χαράσσουν την μεταναστευτική πολιτική. Προτεραιότητά μας να τηρήσουμε το βασικό οικονομικό κανόνα: Πώς θα μπορούσαμε να μεγιστοποιήσουμε τα οφέλη που προέρχονται από τους μετανάστες και να ελαχιστοποιήσουμε τα κόστη. Οι διμερείς και περιφερειακές διαπραγματεύσεις που θα εστιάζουν στη ρύθμιση παρά στην ελαχιστοποίηση της μετανάστευσης θα βοηθήσουν στην καλύτερη διαχείριση της. Η χορήγηση άδειας εργασίας και η νομιμοποίησή τους θα μπορούσε να αποτελέσει λύση του προβλήματος. Γνωρίζοντας τον ακριβή αριθμό τους, τις επαγγελματικές τους ικανότητες και δεξιότητες, τις προθέσεις τους, γίνεται ευκολότερη η διαχείρισή τους.

Η ανάγκη υιοθέτησης μιας ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής μετανάστευσης κρίνεται άκρως επιτακτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Προϋποθέτει παροχή πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων για εξασφάλιση κοινωνικής συνοχής στο εσωτερικό της Ε.Ε. Το σίγουρο είναι ότι η μετανάστευση και δη η παράνομη μεγαλώνουν το πρώτο αλλά αυξάνουν τη διαφορά στο χάσμα ανάμεσα σε πλούσιους και φτωχούς.

Από την άλλη, ο Τύπος, τα ΜΜΕ, τα σχολεία, οι διαμορφωτές κοινής γνώμης, οι πολιτικοί, εμείς οι ίδιοι, μπορούν να βοηθήσουν να τους προσεγγίσουμε, να τους γνωρίσουμε και να αποβάλλουμε τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά μας αισθήματα. Έτσι θα γίνει ομαλότερα η ενσωμάτωση τους στην ελληνική κοινωνία.